

QUÆSTIO PROOEMIALIS.

4. *ritas via non excidit, juxta Apostolum, sed transit à libera in necessariam, quia libertas non est de eius essentia, sed modus quidam accidentalis, conueniens ei per accidens, & ratione status via.*
 lectus humani: Ergo ratio formalis *sub qua* Theologia est revelatio virtualis & mediata. Quid ut melius percipiatur.
11. *Observandum est, aliquid posse dici revelatum duobus modis: Primo formaliter & immediatè, sicut revelatum est, Deum esse trinum, Verbum esse incarnatum. Secundò virtualiter & mediata, quando scilicet in re immediata revelata, alia virtualiter continetur, vel tanquam effectus in causa, vel ut proprietatis in essentia, quæ per discursum deducitur; quo pacto in ista propositione, Christus est homo, hæc, Christus est risibilis, virtualiter & mediata censetur revelata; & hanc revelationem virtualem & mediata, dicimus esse rationem formalem *sub qua* Theologiae.*
12. *Ex quo colligitur primum, in hereticis non esse veram Theologiam, quia cum in illis non sit fides, non est revelatio formalis, nec virtualis; unde eorum Theologia est solùm fides humana, vel opinio, quæ assentuntur aliquibus veritatibus Theologicas, ex proprio iudicio, aut propriæ voluntatis electione, non vero ex motivo divinae revelationis, alioquin omnibus veritatibus revelatis præberent assensum.*
13. *Colligitur secundò, Theologiam non componi ex pluribus habitibus partialibus, sed esse unum simplicem habitum, ad omnes Theologicas conclusiones se extendentem. I. D. Thomas Nic art., ubi hanc rationem fundamentalē insinuat: Habitus non distinguntur, nec multiplicantur, nisi penes distinctionem objectorum formalium, & penes diversam rationem *sub qua* illa attingunt, ut est communis doctrina Philosophorum: Atqui Theologia habet unicum specie objectum formale quod, nempe Deum, sub ratione Deitatis, & unicam specie rationem formalem *sub qua*, videlicet revelationem virtualē & mediata, *sub qua* attingit omnia objecta partialia quæ considerat: Ergo est unus simplex habitus, se extendens ad omnes conclusiones contentas intra sphæram sui objecti; sicut fides se extendit ad omnia credibilia, charitas ad omnia diligibilia, prudentia ad omnia agibilia, & visus ad omnia visibilia. Licit ergo in Theologia dentur plures demonstrationes diversa circa diversa objecta partialia, quia tamen omnes pertinent ad idem objectum formale, non ad diversum, quilibet non producit suum habitum, partialē, sed prima tantum habitum Theologia generat, secunda vero illum solū extitit ad diversam conclusionem, & sic de ceteris, sicut anima extenditur ad informandas diversas partes materiae, non additione sui, sed incremento materiae cui applicatur, vel sicut relatio predicamentalis fertur ad plures terminos materiales, invariata manens. Ex quo solvit præcipuum adversa sententia fundamentum.*
14. *Dico quartò, Theologiam esse habitum entitative naturale.*
- Probatur dupli ratione: Prima est, nullus habitus entitative supernaturalis, nostris actibus acquiritur, sed à Deo immediatè infunditur, ut constat inductione; nam virtutes Theologicae, & morales supernaturales, atque dona Spiritus Sancti, non acquiruntur nostris actibus, sed à Deo immediatè infunduntur: Atqui Theologia non est habitus infusus, sed acquisitus studio & labore humano, ut experientia constat, docetque expressè D. Thomas 2.2. qu. 54. art. 1. ad 2. ubi ponit hoc discrimen inter sapientiam, quæ est donum Spiritus Sancti, & Theologiam, quæ etiam, ut infra dicemus, habet rationem Sapientiae, quod illa habetur per infusionem,

DE NATURA ET DOTIBUS THEOLOGIAE.

5. *Theologia sunt supernaturalia, sunt enim ipsi articuli fidei divinae: Ergo & ipsa Theologia supernaturalis est.*
15. *Respondeo, concessa Majori, distinguendo Minorē: principia Theologiae sunt supernaturalia, formaliter & reduplicative, nege. Materialiter & specificative, concedo. Articuli enim fidei qui sunt principia Theologiae, non ingrediuntur demonstrationem Theologicam, nisi prout subsunt lumini naturali & discursui intellectus humani, quo mediante illuminant conclusiones Theologicas, quæ in ipsis virtualiter continentur. Vnde articuli fidei duobus modis considerari possunt, primum quatenus sunt absolutè veri, & prout dicunt ordinem ad primam veritatem revelantem, & sic sunt formaliter revelati, & pertinent ad habitum fidei; secundò ut dicunt habititudinem ad conclusiones & veritates non revelatas, quæ ex ipsis inferri possunt per discursum intellectus humani; & sub hactenue non sunt formaliter, sed tantum virtualiter revelati, & spectant ad habitum Theologiae, qui proinde non est formaliter & entitative supernaturalis, sed radicaliter tantum, quatenus presupponit principia fidei, in quibus tanquam in semine vel radice continentur, sicut scientiae naturales continentur in habitu primorum principiorum. Et in hoc sensu D. Thomas h̄c art. 1. appellat Theogiam, scientiam revelationis, & divinitatis inspiratam.*
16. *Objicies secundò: Certitudo Theologiae, quæ est præ dictum ejus essentiale, supernaturalis est, superer enim certitudinem omnium scientiarum naturalium, ut capite sequenti dicimus: Ergo & ipse habitus Theologiae.*
17. *Secunda ratio fundamentalis nostræ conclusionis potest sic breviter proponi: Scientia non defumunt suam specificationem ab objecto formali quod, nisi prout subsunt rationi formali *sub qua*; unde si ratio *sub qua* alicujus scientiae sit naturalis, illa nequit esse entitative supernaturalis: Sed ratio formalis *sub qua* Theologiae, est entitative naturalis: Ergo & ipse habitus Theologiae Major constat ex communī doctrina Philosophorum, Minor vero sic ostenditur. Ratio formalis *sub qua* Theologiae, illam distinguis à fide, & scientiis purè humanis & naturalibus, est revelatio virtualis, ut præcedenti conclusione ostendimus: Atqui revelatio virtualis (cum includat discursum intellectus humani, & versetur circa principia revelata, non præcisè & formaliter ut revelata sunt, sed ut subsunt lumini & solertiae naturali intellectus humani, & prout ex ipsis, mediante discursu, possunt elicere aliquæ veritates non revelatae) intrinsecè & entitative naturalis est, & supernaturalis solū extrinsecè & præsuppositivè, in quantum presupponit principia fidei formaliter revelata: Ergo & ratio formalis *sub qua* Theologiae. Unde falsum est quod dicunt aliqui Recentiores, discursum non pertinere ad rationem *sub qua* Theologiae, sed esse puram conditionem applicantem principia revelata, sicut ignis per approximationem applicatur combustibili. Illud enim pertinet ad specificativum & rationem formalem *sub qua* alicujus habitus, quod ipsum essentialiter distinguit ab aliis: Sed per discursum Theologia distinguit essentialiter à fide, quæ non est discursiva, sed immediate credit veritates sibi à Deo revelatas: Ergo discursus pertinet ad rationem formalem *sub qua* Theologiae.*
18. *Objicies primò: specificatio scientiarum sumitur à principiis, ut docent Philosophi: Sed principia Tom. I.*

Dico primò, Theologia est certior omni habitu & scientiā naturali: Nititur enim medio fir-

A 3 minor

CAPUT II.

Precipue Theologia doceat breviter exponuntur.

miori, nempe lumini divinae revelationis, quæ certior est, magisque infallibilis, quam media quibus scientia naturales innituntur. Vnde Augustinus 7. confess. cap. 2. *Facilius dubitarem vivere me* (quæ tamen est veritas omnium naturalium notissima & maximè sensibilis) *quam esse vera qua audiri.*

2. Confirmatur: Assensus primorum principiorum & veritatum naturalium, est à natura nos movente ad illum; assensus autem fidei, cui Theologia innititur, est à motione & impulsu Spiritus Sancti, excitantis piam affectionem ad credendum, ut docetur in Tractatu de fide: Sed Spiritus Sanctus movens nos ad credendum & assentendum veritatis revelatis, est causa firmior & infallibilior, quam natura movens nos ad assensum primorum principiorum, & veritatum naturalium: Ergo Theologia habet majorem & firmiorem causam sua certitudinis, quam habitus & scientia naturales.

3. Nec obest quod Theologus interdum patiatur nonnullos dubitationis motus, tum circa principia fidei, tum circa conclusiones ex iis illatas, quos non experitur habens scientiam naturalem, cuius intellectus quietè adhæret veritati. Nam illi titubantis animi motus, non ex debilitate motivi cui Theologia innititur, profiscuntur, sed ex infirmitate intellectus humani, qui solet esse inquietus, donec clarè veritatem intueatur. Vnde D. Thom. cùm hīc art. 5. primo loco sibi objecisset, quod *alia scientia, de quarum principiis dubitari non potest, evidenter esse certiores sacrā doctrinā, cujus principia, scilicet articuli fidei, dubitationem recipiunt*, sic respondet: *Ad primum dicendum quod nihil probibet id quod est certius secundum naturam, esse quoad nos minus certum, propter debilitatem intellectus nostri.* Vnde dubitatio quae accidit in aliquibus circa articulos fidei, non est propter incertitudinem rei, sed propter debilitatem intellectus humani.

4. Dico secundū, Theologia est formaliter simul & eminenter speculativa & practica. Illa enim habet pro objecto formalī *quod*, Deum sub ratione Deitatis; pro ratione verē formalī *sub qua*, revelationem virtualem, ut capite præcedenti ostendimus: Sed ex utroque capite habet quod sit simul speculativa & practica: Ergo est habitus eminenter speculativus & practicus. Minor probatur, cùm Deus sub ratione Deitatis sit prima veritas, & ultimus finis, est etiam prima regula speculationis & praxis, primumque speculabile & operabile; operabile, inquam, non physicē, sed moraliter, quatenus actibus nostris meritoris, in ratione ultimi finis consequibilis est. Item revelatio virtutis supponit fidem, quæ est eminenter formaliter speculativa & practica, cùm non solum inhæreat & innitatur primæ veritati revelanti, sed etiam ad operationem & dilectionem se extendat, juxta illud ad Galat. 5. *Fides per dilectionem operatur.* Unde

nihil ita cor hominis ad Dei amorem inflammat, sicut Theologia, ut ait Abbas Antiochus orat. 128. Quæ verba, ejus interpres expendens, hæc addit in margine: *Theologia Theophilam ingenerat.*

5. Confirmatur: Metaphysica est speculativa, quia agit de Deo, ut primo principio, Moralis vero practica, quia tractat de ultimo fine, & mediis ad illum conducentibus: Ergo cùm Theologia utrumque præstet, & Deum in ratione primi principii ac ultimi finis complectetur, agatque de mediis ad illum conducentibus, simul erit speculativa & practica. Addo quod Theologia, ut docet D. Thomas hīc art. 3. ad 2. est veluti quædam imp̄ressio & participatio divinae scientiae, quæ est eminenter speculativa & practica, & quæ non solum directivæ, sed etiam effectivæ concurrit ad productionem rerum, ut tract. 3. ostendemus.

6. Ex his intelliges, quod licet speculativum & practicum sint differentia divisiva scientiarum naturalium, non tamen scientia ut sic, prout est genus supremum ad Theologiam & scientias naturales: unde licet nulli scientia naturali competere possint, benè tamen Theologia, quæ est ordinis superioris, & medium tenet locum inter fidem & scientias purè naturales, ut capite præcedenti declaravimus: quæ autem sunt dispersa in inferioribus, possunt adunari in superioribus; sicut visivum & auditivum in sensu communi, & vegetativum, sensitivum, ac intellectivum, in anima rationali. Per quod convellitur præcipuum adversa sententia fundamentum.

7. Dico tertio, Theologiam nostram verē & propriè esse sapientiam. Sapientia enim est cognitio rerum per causas altissimas, unde in genere ædifici artifex qui disponit formam domus, dicitur sapiens & architector, respectu inferiorum artificum, qui dolant ligna, vel parant lapides; & in ordine morali vir prudens qui ordinat suos actus in ultimum finem, vocatur sapiens: Atqui Theologia judicat de rebus per altissimam omnium causarum, nempe Deum, & per altissimas rationes, scilicet per articulos fidei: Ergo est verē & proprie sapientia. Unde sicut sapientia judicat de omnibus, juxta illud Apostoli 1. Corinth. 2. *Spirituālīs homo judicat omnia*, ita & Theologia, quæ non solum infert conclusiones ex principiis & articulis fidei, quod proprium est scientiæ, sed etiam judicat de principiis & conclusionibus aliarum scientiarum, & *quidquid in aliis scientiis invenitur veritati huius scientia repugnans, totum ab ea condemnatur ut falsum*, ut ait S. Doctor hīc art. 6. ad 2. Quare Theologia est veluti lydius lapis, ex cuius contactu verum à falso, purum ab impuro, & sincera doctrina, à vitiata & adulterata discernitur. Alias Theologia doles & prerogativas vide in Clypeo Theologie Thomisticæ disput. proemiali art. 12.

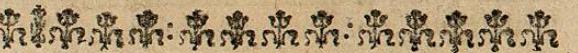

TRACTATUS PRIMUS

DE EXISTENTIA, UNITATE, ET NATURA Dei, ac principiis ejus attributis.

U M existentia & unitas Dei sit basis & fundamentum omnium quæ in Theologia pertractantur, priusquam de natura Dei, ejusque attributis differamus, & alias quæstiones & difficultates Theologicas aggrediamur, de existentia Dei, ejusque unitate agendum est.

CAPUT I.

De existentia Dei.

§. I.

An Deum esse sit per se notum?

i. Dico primò, hæc propositio *Deus existit*, est per se nota secundum se. Probatur ratione D. Thomæ hīc art. 2. art. 1. Illa propositio dicitur per se nota secundum se, cuius prædicatum est de essentia & intrinseca ratione subjecti; cùm enim nihil sit prius essentia & quidditate rei, non potest talis propositio demonstrari vel notificari per aliquid prius: Sed existentia est de essentia & intrinseca ratione Dei, Deus enim est suum esse, ut probat idem S. Doctor qu. 3. sequenti art. 4. Ergo hæc propositio *Deus existit*, est per se nota secundum se.

2. Dices, hæc propositio *Deus est trinus*, non est per se nota secundum se, cùm à nullo intellectu creato possit propriis viribus cognosci, & tamen Trinitas Personarum non minus est de essentia & intrinseca ratione Dei, quam existentia: Ergo licet existentia sit de quidditate & intrinseca ratione Dei, non sequitur hanc propositionem, *Deus existit*, esse per se notam secundum se.

3. Respondeo negando Antecedens cum Banne, & aliis Thomistis, docentibus, *Deum esse Trinum*, esse per se notum secundum se. Nec obstat quod ab intellectu creato non possit propriis viribus cognosci, hoc enim solum probat non esse per se notum nobis, non autem non esse secundum se per se notum. Addo quod, licet Trinitas Personarum non sit immediate cognoscibilis ab intellectu creato, viribus propriis naturæ, potest tamen immediatè cognosci ab illo, per lumen gloriæ elevato, sicut de facto cognoscitur à Beatis; quod sufficit ad rationem propositionis per se notam secundum se, ut de hac propositione *Deus est* docet D. Thomas qu. 10. de verit. art. 3. in corp.

4. Dico secundū, hæc propositio *Deus existit*, non est per se nota quoad nos.

Probatur: Illa propositio dicitur per se nota quoad nos, quæ à nobis cognoscitur immediatè, sine discursu, & ex sola apprehensione terminorum, ut constat in primis principiis: Sed hæc propositio, *Deus existit*, non cognoscitur à no-

bis immediate, sine discursu, & ex sola apprehensione terminorum; nam significatum hujus termini *Deus*, nobis per se notum non est, cùm in statu viæ non cognoscamus ipsum quidditatem: Ergo hæc propositio non est per se nota quoad nos, sed indiget demonstrari per ea quæ sunt nobis magis nota, scilicet per creaturas, & per motus rerum sensibilium, & corporalium.

5. Nec obstar quod plures ex SS. Patribus doceant cognitionem Dei esse nobis naturaliter insitam, ingenitam, implantatam, & ut loquitur Damascenus lib. 1. de fide cap. 1. *inseminatam*. Nam aliqui loquuntur de Deo sub aliqua ratione communi & confusa, scilicet sub ratione beatitudinis in communi; cùm enim homines naturaliter desiderent esse beati, naturaliter cognoscunt esse aliquam beatitudinem. Alii vero solum volunt, Deum esse naturaliter nobis notum (ut observat D. Thomas 1. contra Gent. cap. 2.) propter consuetudinem quæ homines ab incunabulis soliti sunt nomen Dei audire & invocare; consuetudo enim præcipue quæ est à principio, vim naturæ obtinet, & ea quibus à pueritia animus imbutitur, ita firmiter tenentur, ac si essent naturaliter nota.

6. Objicies primò: huic propositioni *Deus est*, assentimur sine discursu, & ex sola apprehensione terminorum: Ergo est per se nota quoad nos. Consequentia patet, Antecedens probatur. Hoc nomine *Deus* intelligitur apud omnes ens quo nihil maius aut melius excogitari potest: Sed sine discursu, & ex sola terminorum apprehensione, constat existere ens quo nihil maius aut melius excogitari potest; quia si non existet, non esset melius omnibus quæ cogitari possunt, multò enim melius esset sine dubio, si actu necessariò existeret: Ergo sine discursu, & ex sola terminorum apprehensione, constat Deum existere.

7. Respondeo cum D. Thomæ hīc art. 1. ad 2. & 1. contra Gent. cap. 11. quod licet Deus sit id quo nihil maius aut melius cogitari potest, hoc tamen non est per se notum omnibus; nam quidam dixerunt Deum esse corpus, ut Anthropomorphitæ, Deo membra humana affingentes, & tamen corpus non est id quo nihil melius cogitari potest. Indò qui negant Deum existere, necessariò concipiunt esse aliquid maius & præstantius Deo, cùm ens melius sit non ente. Addit S. Doctor, dato etiam quod quilibet intelligat hoc nomine *Deus* id quo nihil melius excogitari potest, ex hoc non sequi, id quod significatur per hoc nomen, esse in rerum natura, sed in apprehensione intellectus tantum. Vel ut alij loquuntur, hinc solum sequitur, tale nomen importare existentiam in actu signata, non tamen in actu exercito, sed hoc relinquere monstrandum per discursum.

8. Objicies secundū: Hæc propositio, *Deus est colandus*, est omnibus per se nota, & communis omnium conceptio, est enim primum principi-